

HESAP DENETÇİLERİNİN GENEL KURULLARDAKİ ROLLERİ *

Çeviren :
Prof. Dr. Akar ÖÇAL

I. THIBAUL'NUN (1) GÖRÜŞÜ

231. madde (2) hesap denetçilerinin (commissaires aux comptes) genel kurul toplantılarına davet edileceğini ve 233. madde (3) de hesap denetçilerinin görevlerini ifa ettikleri esnada tespit ettikleri düzensizlikleri ve aksaklıkları en kısa süre içinde toplanacak genel kurulun bilgisine sunmalarını hükme bağlamaktadır. Bu vesile ile şunu ilâve etmek isterim ki, hesap denetçilerinin genel kurullarda hazır bulunmak mecburiyetleri söz konusu değildir. Buna rağmen hesap denetçileri ekseriya genel kurullarda hazır bulunmaktadırlar. Şurası muhakkaktır ki, bir hesap denetçisinin bir genel kurul toplantısında hazır bulunmaması daima ortaklarda olumsuz

---

(*) **Le rôle du commissaire aux comptes au cours de l'assemblée générale**, Institut Francais des Experts Comptables, Commission «Commissariat aux comptes et revision», séance solennelle du 31 mars 1971, s. 23-26. (Hesap denetçileri hakkında daha geniş bilgi için bkz. AKAR ÖÇAL: «Fransız Hukukunda Hesap Denetçilerinin Anonim Şirketlerin Denetlenmesindeki Rolü», BATİDER, C. VI, S. 3, 1972, s. 491 vd.)

(1) Muhasebe uzmanıdır.

(2) 24 temmuz 1966 gün ve 66-537 sayılı «Ticaret Şirketleri Hakkındaki Kanun».

(3) Aynı kanun.

bir etki yapar. Bu sebeple, umulmayan haller bir yana bırakılırsa, hesap denetçilerinin genel kurul toplantılarında bulunmaları gereklidir. Bu toplantılarda durumu hepimiz yakından biliyoruz. Raporların bizzat hesap denetçileri tarafından okunması da arzuya şayan bir keyfiyettir. Raporların okunmasından sonra, oylamaya geçilmeden, ortaklardan düşünceleri sorulur. İşte hesap denetçilerinin fevkalâde önem arzettiği an bu andır; gerçekten bu anda idare heyetine ve hesap denetçisine bazı sorular tevcih edilebilir. İncelik arzeden husus işte burasıdır. İdare heyeti sorulan sorulara gerçeğe uygun cevaplar vermeyebilir; bir mukayese halinde verilecek cevabın ne olduğunu belki tam olarak saptamayabilir. Önemli ve ilginç olan husus hesap denetçisinin bunları cevaplandırması, gerçeği gözler önüne sermesidir. Okuduğu belgeler ona bu imkânı verir, halbuki idare heyeti üyeleri için durum her zaman böyle değildir. Hesap denetçisine kendi raporu üzerinde de sorular sorulabilir. Hesap denetçisi bunları da şüphesiz cevaplandırmakla mükelleftir; fakat bu arada mesleki sıra giren nazik sorular da söz konusu olabilir. Bunlar, takdiri gereken önemli hususlardır.

Bir an için adi genel kurul toplantısında hazır bulunduğunuzu kabul edelim; orada sorulan sorular, özellikle kote edilen şirketler bakımından, üç çeşit grup ortak tarafından ortaya atılır.

Önce, bu çeşit faaliyetlerde gitgide daha fazla ölçüde rastlanan mali uzmanlar söz konusudur; bunlar bazen raporun çerçevesini aşan idare heyetinin açıklamalarını dinlemek için toplantılara gelirler. Gerçekten toplantıda başkan konuşur, raporlar okunur ve idare heyetinin raporunda yer almayan açıklamalarda bulunulur. Bu durum, bizi çok önemli bilgiler veren şirketlerle karşı karşıya getirir. Mali uzmanlar bu bilgilerden yararlanarak seçmek istedikleri esasları tespit etmek imkânını bulurlar. Hesap denetçileri ile idare heyetinin ya da başkanın işbirliği, idare heyeti raporunda hesap denetçisinin raporunda belirtmek istediği şeyi işarete mümkün olduğu ölçüde imkân vermelidir. Hesap denetçileri özellikle mali uzmanların hoşuna gidecek şu üç noktaya değinirler: Net durumdaki değişiklikler, dönen kıymetlerdeki değişiklikler, gelirlerle taahhütlerin karşılaştırılması. Hesap denetçilerince verilen bu bilgiler idare heyeti raporuna aktarılmalıdır ve işte bu vesileyledir ki hesap denetçileri ile idare heyetleri arasındaki ilişki artırılmış olur. Bununla beraber genel kurul vesilesiyle zaruri olan öteki bilgilerin verilmesi de çok yararlı olur.

Genel kurullarda hazır bulunan ikinci grubu, şirketin hayatı ile ilgilenenler teşkil eder. Bunlar, hesaplar, değişiklikler, genel raporda kullanılan ibareler hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Bu sebeptendir ki hesap

denetçisi, orada, idare heyetinin yanında, yapılan açıklamaları tamamlamak için hazır bulunmalıdır. Hesap denetçisinin bu rolü çok önemlidir.

Nihayet birçok şirkette rastlanan, bir ya da birkaç hisse senedine sahip oldukları için kendilerini bir çeşit şantaj adayan «ortaklar» söz konusudur. Azınlıkta kalmış olmaları, kendilerine, idare heyeti bazen de hesap denetçileri için sıkıcı gelen sorular sormak imkânını sağlar. Bunların cevaplandırılmasını bilmek gerekir. Hesap denetçisi idareye karışmamalı, mesleki sırlara ihanet etmemeli, verilmesi gereken cevabı bilmelidir. Bu durum, hukuki ihtilâflarda mukayese için bizden istenen bilgiler dolayısıyla ortaya çıkan sorunları hatırlatmaktadır. Bu konuda şunların bilinmesinde zaruret vardır: Biz mesleki sıra uymak zorundayız, bununla beraber yaptığımız şeyler, kullanılan metotlar ve bazen de esas hakkında cevap vermek zorundayız. Bu sebeple bu sorunlarla ilgili olarak Sayın Paclot ve Burgat tarafından ifade edilenleri dinlemiş olmaktan dolayı memnuluk duymaktayım.

II. P. PACLOT'NUN (4) GÖRÜŞÜ

Kısa rapor konusundaki bugünkü eğilimden memnunum; zira, adi ya da fevkalâde genel kurul toplantılarında hazır bulunmak fırsatını yakalayan kimseler için, çoğu kez sıkıcı olan bir raporun okunmasını, onun kapsamını kıymetlendirmekte her zaman ehil bir kimse durumunda bulunmayan ortaklara zorla kabul ettirmekten daha sıkıcı bir şey düşünülemez. Bununla şunu ifade etmek istiyorum ki, daha önceleri söz konusu olan bu uygulama, belki de, ortakların genel kurullardan soğumasının kaynağını teşkil etmekteydi. Bu sebeple şunu düşünmekteyim ki, hesap denetçilerinin genel kurullarda hazır bulunmaları, bana, onların hesapları bağlamakla görevli idare heyetlerinde hazır bulunmaları kadar temenniye değer ve gerekli görünmektedir. Gerçekten, hesap denetçisi, herşeyden önce, ortakların vekilidir; bu sebepledir ki, bana, ortakların, bir genel kuruldaki başlıca müzakerelere tayin ettikleri hesap denetçisinin de katılmış olduğunu görmeleri, tamamen normal ve kanuni gelmektedir.

Hesap denetçisi aynı zamanda bir şahit durumundadır, bu rol bana şu sebeple çok önemli görünmektedir: Hesap denetçisinin mevcudiyeti, ortaklara verilen bilgilerin, sunulan hesapların ve yapılan açıklamaların onun görevi esnasında sahip bulunduğu bazı endişeleri aksettirmekte olduğunun delili durumundadır. Buna rağmen, sorun hakkında bir değer yargısı-

---

(4) «Pierrefitte Auby» Anonim Şirketi Başkanı,

na varmak ve mesleki sırları ifşa etmek gibi çifte riske maruz kalmaksızın, ortaklarca sorulabilecek sorulara doğrudan doğruya cevap verilebilip verilemeyeceği, üzerinde durulması gereken bir konudur. Genel kurul başkanı olarak size şunu ifade edebilirim ki, hesap denetçilerinden bir uzun raporun okunması görevini ifa etmelerini istemekle oynayabilecekleri rolü düşünürken ne kadar üzüntülü isem genel kurul vesilesiyle ortakların hesap denetçilerince daha fazla ölçüde aydınlatılmasına da o derecede taraftarım, şüphesiz onların görevleri dışına taşıp taşmadıkları hususunu, tamamen mesleki nitelikteki takdirlerine ve usululuklarına bırakıyorum. Esasen bu konuda sorun doğabileceğini sanmıyorum ve size şunu da itiraf edeyim ki, iyi düşünülürse, yönetimle ilgili olarak bir değer hükmü taşımak durumunda olmayan hesap denetçilerinin mesleki sırları herhangi bir konuda ve ölçüde ciddi biçimde ihlâl edebileceklerine de ihtimal vermiyorum. Binnetice, şahsen ortakların iyi bir şekilde aydınlatılmalarıyla ilgili olarak, hesap denetçilerinin toplantılarda fiilen hazır bulunmalarını ve hatırlanarak kararlardan önce münakaşalara katılmalarını temenni etmekteyim. Burada şunu ifade etmek zorundayım ki, bu, yararsız da değildir; çünkü böyle bir toplantı başkanının daima iyi bir teknisyen olmadığını bazı ortaklarca özellikle toplantılarda münakaşaları hararetlendiren bazen başkanın çalışmasını güçleştiren mali uzmanlarca sorulan teknik sorulara her zaman cevap verebilmek durumunda bulunmadığını-samimiyetle- itiraf etmek gerekir. Şahsen şu kanaati taşımaktayım: Hesap denetçileri, gerek mali uzmanların gerek ortakların endişelerini mükemmelen giderebilirler, gidermeleri de gerekir. Öt yandan şunu da eklemeliyim ki, herşeyin normal olarak cereyan ettiği hallerde bile, bu konu üzerinde titizlikle durulmalıdır; tarih, toplantıyı izleyen günlerde durumun her zaman böyle olmadığını göstermektedir. Ancak genel kurula katılan ortaklar sorulara en geniş ve mükemmel biçimde cevap verildiğini idrak ederler; genel kurul toplantısının geçerli biçimde toplanıp toplanmadığını saptayabilmek için daha sonra bunlardan yararlanılır. Müşahadeler, verilen cevaplar, soruların cevapsız bırakılmamış olduğunu ispatlayabilmek bakımından, ayrıntıya girilmeden, en azından genel hatlarıyla, titizlikle zabıtlara intikal ettirilmelidir. Özet olarak, kararların alınmasından önce cereyan eden görüşmelere hesap denetçilerinin katılmasını temenni etmekten ibaret olan az önceki düşüncelerimi tekrarlamaktan büyük memnuniyet duyacağım.

III. J. - J. BURGARD'IN (5) GÖRÜŞÜ

Sayın Paclot'nun biraz önce ifade ettiği düşüncelere aynen katılmaktayım.

(5) Borsa İşlemleri Komisyonu Genel Sekreteri.

Sayın Paçlot, önce hesap denetçilerinin genel kurullarda mevcudiyeti sonra da genel kurula katılması konularını ele almış bulunmaktadır.

Genel kurulda hazır bulunma konusunda daha önce söz alanlar gibi ben de bunun gerekli olduğunu kabul etmekteyim.

Hesap denetçilerinin adi genel kurullara katılması konusuna gelince, bu husus, raporun takdimi ve münakaşalara katılma ile ilgilidir. Raporla ilgili olarak, biraz önceki oturumda onun kapsamı hakkındaki düşüncelerimi ifade etmiştim. Raporun takdimime gelince, şunu belirteyim ki, kanun, hesap denetçisine raporunu okuması görevini yüklemiş değildir. Okuma konusundaki bu görevsizlikten şu sonuç çıkarılabilir: Raporun takdimi, okumanın dışına çıkılarak da gerçekleştirilebilir. Hesap denetçilerinin yazılı şekle getirilmeye değer görmedikleri bilgilerle genel kurulla ilgili belgelerde yer olmadığı halde mevcut ortakların aydınlatılmasında yardımcı olacak bazı bilgileri sözlü olarak da verebilecekleri görüşünü taşı-maktayım.

Münakaşalara katılma konusunda Sayın Paçlot ile tamamen aynı düşüncüyü paylaşmaktayım. Hesap denetçilerinin, kendilerine tevcih edilen ya da açıkca tevcih edilmese bile tevcih edilenlerle ilgili olan sorulara cevap vermeleri gerektiği kanısındayım; hesap denetçilerinin rolleri bununla bitmez. Sayın Paçlot, hesap denetçilerinin birer şahit durumunda olduğunu ifade etti. Ben de, bunun, onun düşüncesine uygun olarak, önemli bir görev olduğuna inanıyorum. Bana göre, denetçi, kanaatinca belirsiz, yanlış, hatalı düşüncelerin doğumuna elverişli hususları söylemekten kaçınmalıdır. Bu sebeple söz almak ve müdahalede bulunmak, onun görevleri içine girmektedir. Onun, genel kurulun başarılı geçmesindeki katkısı, bazı hallerde, ancak aktif müdahalesiyle gerçekleşebilir.